D·N
10/3 1955

Ansatser till utrikesdebatt

Gårdagens riksdagsdiskussion kring de internationella problemen hör till de bästa som efter det andra världskriget ägt rum i den svenska representationen. Det vill inte säga mycket; det säger blott att några få talare allvarligt och uppriktigt tog upp reella frågor och att meningsbrytningar som för hela nationen är brännande i varje fall berördes i samtalen mellan folkets talesmän.

Detta var förvisso icke regeringens förtjänst. Det inledningsanförande som hölls av state-, respektive utrikesministern var av ordinär beskaffenhet. Hr Undén berömde sig under debatten av att han icke gick in på några spekulationer, att han inte hängav sig åt några moraliska omdömen. På sätt och vis har han alldeles rätt. Man finner knappast i hans tal några värderingsord och inte ett uns av fantasi. Han redogjorde på övligt sätt för vad som förekommit under det senaste året; fakta var välkända, och varje försök att ge dem prägnans och glans genom ovanligt tydliga eller ovanligt precisa formuleringar saknades; själva torftigheten var kanske för talaren ett tecken på objektivitet, på förmåga att stå utanför, på bristande engagemang. Men i ett läge som det nuvarande blir lätt detta fattiga refererandet att slags ställningstagande. För den som inte genom pressen följt världshändelserna måste utrikesministerns tal ge intrycket att exempelvis de ryska förslagen i den tyska frågan innebar ärligt menade försök att komma till en uppgörelse med västmakterna; en sådan åhörare skulle rent av tro att ryssarna var beredda att anordna fria val i Östtyskland och att lätta dessa val avgöra Tysklands öde. Framställningen var sådan att hr Ohlin med rätta kunde förklara att utrikesministern ser på östblocksidan det som skulle innebära samarbetsvilja, men på västsidan blott det som väcker oro. Men säkerligen gjorde upplösningen av denna uppsats föga skada; människorna är informerade om vad som skett och väntar sig inget nytt, inget klarläggande, inget betydande av en utrikesminister som under tio år hunnit exponera sig.

Det friskaste inlägget under debatten gjordes av hr Hjalmarson, det var utan tvivel ett av de mest vitala anförandena som under senare år hållits i en svensk utrikesdebatt. Högerledaren karaktäriserade satser, som ingen kan motsäga, hur våra utrikesdebatter gemenligen är: "För riksdagens del är utrikespolitik någonting åt vilket man pliktskyldigast ägnar sig en gång om året. Vi demonstrerar vår respekt och skyndar till något annat och mer inspirerande. Den svenska riksdagen bryr sig varken om staten eller tsaren... Vi vill allhop framstå som objektiva utkikare av den enda rätta utrikespolitiken och förvandlas därför till något slags allmänpolitiserande exegeter som rör oss i vår egen abstrakta värld..." Hr Hjalmarson kritiserade utrikesdebattens unkaritära hållning till den svenska delegationen vid Förenta nationerna, han betonade den höjda i att hemligstämpla alla dessa utrikeshandlingar som i efterhand konstaterar det välkända, han erinrade om att den officiella publikationen i utrikesfrågor ger utrymme endast åt regeringens uttalanden, han klarlade att det begrepp, allsanafriheten, som blivit de svenska politikernas bönepall, ger föga ledning för de på praktiska aktionerna i enskilda fall, han framhöll att vår neutralitet kan bevaras blott under Atlantpaktens protektion och han uttalade sig för det taktiska atomvapnets införande i det svenska försvaret. Allt detta är tilltalande, öppet, stridbart. Tyvärr steg hr Hjalmarson av då den verkligt väsentliga diskussionen skulle börja; hela det komplex av frågor som aktualiserades genom överbefälhavarens betänkande i höstas gick hr Hjalmarson förbi. Det vore elakt att om denna prestation säga att talaren "hoppade över" det som för honom var mycket för att bättre kunna dra sig tillbaka", men tyvärr ligger det något av sanning i denna karaktäristik.

Även hr Ohlin uttryckte sig med större skärpa än vanligt. Han analyserade på en rad punkter utrikesledningens deklaration och fann att denna bakom det triviala och objektiva uttrycktes ett slags extra försiktelse för vad som kommer från detta. Han krävde kontakter mellan de tre skandinaviska länderna i frågor som blir av betydelse om dessa tre länder samtidigt blir angripna. Han berörde illusionismen i talet om ett förbud mot användandet av atomvapen. Han ställde frågan om regeringen eller en del av den var kritisk mot en tysk upprustning, trots att en sådan upprustning måste "bidra till att demokratiernas möjligheter att motstå ett attangrepp på Europas kontinent väsentligt ökas, vilket bör minska riskerna för ett sådant angrepp och därigenom göra även Sveriges läge mindre otrygget". Han begärde debatt och besked rörande taktiska atomvapen i det svenska försvaret.

De enskilda riksdagsmännens uttalanden i den följande debatten är i huvudsak av ringa intresse. Hr Sandler upprätthöll med lika enkla medel som tidigare — och med det vanliga skimret av serieromantik — sitt anseende som expert på atombombfrågor. Hr Osvald hade djärvheten att uttala att han häller på Sveriges inträde i Atlantpakten; det är roligt att finna en svensk riksdagsman uttala vad en så stor del av den svenska opinionen tänker. Hr von Friesen sade några beska ord om beredvilligheten att låta ett antal riksdagsmän genom kringflaxtande i Sovjetunionen ställa sig i den ryska propagandans tjänst.

Regeringsdandys svar på oppositionskritiken var mera belysande för talarnas karaktär än för den sakliga situationens innebörd. Hr Undén förnekade den surhet och försmädlighet som blivit en alltmer oförpliktande pendang till hans trakighet. Hr Erlander, som allt tyngre börjar spela rollen av statsman, talade om kritikens gnatighet och tarvlighet, omtalade att någon utländsk tidning funnit hans uttalanden rörande atombomber för ett år sedan märkliga och gav den tyske förbundskanslern och majoriteten av det tyska folket en säkerligen uppmärksammad admonition för att de tänkte genomföra Parisförträgen trots socialdemokraterna negativa hållning. Tyvärr tycks hr Erlander ha fått för sig att "landets statsminister" bör visa förmåga av indignation; på den punkten överskattar han sina resurser, och det vore önskvärt om han i sina offentliga uppträdanden ägnade sig åt mindre ansträngande konster.

Reducerad Trondheimsled

Utmärkande för expertutlåtandet om Trondheimsleden är framför allt att de från beredskapssynpunkt viktigaste kraven tills vidare skjuts åt sidan. Man förbehåller sig att "senare återkomma till frågan" om en oljeledning till svenskt område. Anläggningen av en oljehamn med berglkammare i botten av Trondheimsfjorden (någonstans där järnvägen nu löper ned till vattnet) rekommenderas, men tanken att utnyttja denna i mera betryggande former vill man "ha under övervägande". Där bränns det nämligen. Där anmäler sig andra intressen än de kommersiella, som skjuts i förgrunden i rapporten.

Utredningsmännen har antagligen påverkats av den svenska utrikesledningens önskan att undvika för ryssarna misshagliga lösningar (ryske ambassadören gjorde démarche hos hr Undén hör till sammanhanget). Det betyder att planen som den nu framförs icke skänker beredskapen det starka stöd som en bättre uthyggd transportled väster ut skulle ge.

Att mellanriksvägen över Jämtland skulle färdigställas ungefär enligt de senaste årens stakning i Storlienterrängen har redan förut ansetts klart. I både Jämtland och Trøndelag har det problemet under flera år betraktats som en kortidsfråga, en huvudsakligen teknisk uppgift med givet undersökt från myndigheternas sida. Mera betydelsefullt är då att järnvägstaxorna ändras så att de nuvarande ekonomiska olägenheterna för transitotrafiken undanskaffas. För det norrländska, i främsta rummet jämtländska näringslivet är det en viktig angelägenhet. Göteborgs hamn förlorar väl en del på affären, förmodligen också Sundsvall, men de har möjligheter att kompensera sig. Folkhushållet gagnas inte av att handeln tar onödiga omvägar.

Järnvägens kapacitet beteckenas som "fullt tillfredsställande". Det är riktigt om man utgår från rådande fredsförhållanden och de begränsade anspråk på transporter som de ställer. Men vid krigstillstånd i Skandinavien inträder ett helt annat läge. Möjligheterna att importera över västkustenhamnarna blir då mycket försämrade. Vi får behov av en reservväg väster ifrån, och den uppgiften, som med säkerhet medför mycket stora anspråk på transporter, kan banan mellan Trondheim och Storlien i sitt nuvarande skick icke fylla. Karaktäristiken i TT-referatet av järnvägens kapacitet är i senaste tentamensaffären gav inte tillräcklig klarhet — det var svårt att komma fram till de reella sammanhanget — men hr Almquists egna uttalanden i gårdagens tidning erbjöd en viss vägledning om hur han fattar sin uppgift. Han har betraktat sig som en extra censor, en förvarskare av standarden vid fakulteten. Han söker på ett tidigt stadium "sålla bort" — olämpliga studerande. Praktiskt taget vilka överflödiga detaljer som helst kan användas för den saken — enligt samstämmiga vittnesbörd är det ofta sådana frågor, inte intellektsfrågor, professorn begagnar. Han utmärker sig inte genom större skarpsinnighet, det framgår bland annat av hans yttranden. En "sovring" med hans metoder är också en omöjlighet och måste utlösa reaktion. Studenterna har rätt att kräva bättre säkerhet mot en enskild lärares godtycke. Och vad tjänar det till att reglera examensförhållandena om en professor så här kan nonchalera meningen med den allmänna planeringen?

PRESSGRANNAR

På arbetsgivarsidan ter sig sog uppgörelsen som nedgörligast i överskott, skriver Aftonbladet (s). Den öppna striden har dock i år varit ytterst nära att bryta ut. Metallstrejken tycks bli besannad torde den öppna striden i år varit ytterst nära att bryta ut. Sedan Arbetsgivareföreningen beslutat arbetarna i strejkvarsel med ett lockouthot som omfattade en halv miljon arbetare, varav storparten redan hade avtalen klara, blev det givetvis en prestigesak för den fackliga rörelsen att vina upp för arbetsgivarna att man inte låt sig skrämmas av så överdimensionerade kraftåtgärder. Man gjorde det inte heller. Rent psykologiskt synes lockoutvarslet och debatten härom snarare ha ökat förväntningarna. Om ett arbetsgivarbud av det slag som nu godkänts i den preliminära uppgörelsen, framförts före varslet, hade det förmodligen, trots de höga kraven, betraktats som ett hyggligt resultat. De stämningsläge som varslet skapade gör kanske att många tycker att uppgörelsen inte motsvarar förväntningarna och anspråken.

Upsala Nya Tidning (fp) försöker göra en prognos över avtalsrörelsens resultat och de samhällsekonomiska konsekvenserna av detta:

Riknar man med att genomsnittliga löneökningen under året kommer att nå sammanlagt 6 à 7 procent — grupper som metallarbetarna får ju genom ackordsglidningen åtminstone ett par procent utöver direkta avtalet — skulle de anställdas samlade inkomster efter skatt stiga med något mellan 1.100 och 1.400 miljoner. Detta innebär givetvis en stark påfrestning på den ekonomiska balansen. Summan 1.400 miljoner är ungefär dubbelt mot det utrymme som beräknas i den "nyproduktiva försörjningsbalans", som finansministern fotade sina beräkningar på i januari. Där konstaterades han också att "effekten av en allmän löneböjning på utrikeshandeln bland i första rummet ge sig till känna på importsidan". De löneökningar som kan emotses skulle därför betyda att den beräknade importökningen stiger till något kring 700 miljoner, med några hundra miljoners marginal åt båda hållen.

Sveriges ekonomi skulle förvragas av en stark importökning; kostnadsnivån skulle stiga och konkurrensförmågan försämras. Men chansen finns också till en produktionsökning som är större än finansplanens "försörjningsbalans"räknar med. När ökningen en procent "extra" skulle den tänkta ökningshöjningarna till så stor del att utfyllnaden med import inte behöver bli större än exportökningen.

Av de återstående uppgörelserna är det framför allt statstjänstemännens som motses med intresse, då den kan väntas bli normgivande för allt stora grupper.

Har socialismen överbetonat eller helt enkelt tagit miste på vilken betydelse lönegapens tillmäter ägnadersätten till de företag i vilka de är sysselsatta eller kanske korrekture ägandeformerna? frågar Sigurd Jansson, Järnvägsmannaförbundets tidskrift:

Nyligen meddelades, att förhandlingarna strandat mellan SJ och ägarna av Nora Bergslags järnväg — aktionärsrörelsen ligger helt klar — rederiintressen i Göteborg — om denna banas förstatligande. Personalen har mött meddelandet med stor och förståelig bestörtelse och i tidningsintervjuer berättat om, vad de ekonomiskt skulle ha vunnit genom förstatligandet. Och ordföranden i en av Järnvägsmannaförbundets avdelningar har den berörda banan förklarande rent ut: "För oss spelar det ingen roll vem som äger banan, bara vi får SJ ta över."

Det senaste exemplet är frågan om statens intåren av aktierna i LKAB. Är det inte ett arbetarkrav? Nej, säger Gruvindustriarbetareförbundets ordförande, Vilhelm Isaksson: "Redan nu tar ju staten 60 proc av nettovinsten och tillgodoser dessutom sina intressen genom beskattningen och fraktutliggen. Inte heller ligger ett förstatligande i arbetarnas kärnintresse, eftersom de knappast skulle få lättare att förhandla med statens avtalsmänner."

Nog får man åtminstone säga, att det där praktiska bedömandet, som Per Albin talade om 1909, håller sig genom tiderna. Ja, det har otrivialiskligt förstärkts. Vilket kan beklagas av ortodoxa socialister som sorglig opportunism men ändrar intet i det faktiska läget.

Även om man på LO-sidan låter den praktiska bedömningen vara avgörande, så synes i fråga om Malmbolaget principfrågorna på den socialdemokratiska sidan ha en annan inställning.

Medellönkomstiffran kan inte vara avgörande vid bedömningen av småbrukets förhållanden, anser Västerbottens-Kuriren (fp):

Att många småbruk nu ligga ner eller förvinner på annat sätt, beviuge emellertid icke att alla småbruk är på fallspet. Även om förhållandet nog kan sägas tyda på, att man inte skall överdrivet betydelsen av Dagens Nyheters medelinkomstberäkningar. Vore denna alla avseenden riktiga, borde småbruken snarast på från industriarbetargrupperna till småbrukaren. I verkligheten går den som vi vet andra vägen. Frågan om ett fortsatt "stöd" åt småbruket är beträffande ett sådant läge, kan därför inte avgöras som ett enkelt räkneexempel med medellönkomstsiffror.

Statistiken från Jordbruksräkningarna visar att det egentligen inte är så många verkliga småbruk som försvunnit under senare år. I gruppen 5—10 hektar för det så gott som 0,7 procent av hela antalet per år. Om ett småbruk försvinner, är det för det mesta säkert att det beror på att industriarbete lockar mer; det kan vid ägarbyte också bero på att jorden blir värdefullare som tillköttsjord vid sammanläggning än som självständig brukningsdel. Priset pressas därigenom upp så att fortsatt småbruksdrift icke blir lönsam.

Föreningen Försvarshögskolan invalde på tisdagen i styrelsen som vice ordförande akulans nye chef, generalmajor Gustav Ivar Backlund, efter generalmajor Thorsé C:son Bonde, vilken avsagt sig uppdraget.

Medicinsk behandling bolar två av tre alkoholmissbrukare

Medicinska behandlingsmetoder lönar sig när de, gäller att bota alkoholismen, det visar en undersökning som gjorts vid Söderjakhusets alkoholistpoliklinik. Av de första 200 fallen som behandlats där — och som nästan uteslutande utgjorde ett lättare alkoholistklientel — har två tredjedelar visat en betydande förbättring, berättade docent Gunnar Lundquist vid ett möte i Konserthusets lilla sal på onsdagskvällen.

Det var starten för en serie informationsmöten som Nyktertehetsnämnden ordnar. Den nya lagen, som träder i kraft i höst, ger nyktertehetsnämnderna större möjligheter att hjälpa en alkoholmissbrukare. Men man behöver frivilliga medhjälpare och man behöver framför allt allmänhetens förståelse, var temat under kvällen.

1946 var 25.000 personer i Sverige föremål för nyktertehetsnämnds uppmärksamhet. Förbubbla den siffran så har ni det ungefärliga antalet alkoholmissbrukare i landet, sa nyktertehetsnämndens ordförande dr Hans Ohman.

Borgarrådet Hjalmar Mehr underströk den roll alkoholmissbruket spelar. Av de barn som skrivs ut från Sså kommer 40 procent från hem där fadern är alkoholist. Av de män som får varaktigt fattigvårdsunderstöd är 60 procent alkoholmissbrukare. Vid de psykiska sjukhusen är alkoholisterna den största gruppen. Och alkoholisterna svarar för mer än hälften av alla brott i landet.

Tyngdpunkten i den nya lagstiftningen ligger i att man går över från tvång till förebyggande åtgärder. Föreskriften att nyktertehetsnämden skall "allvarligt erinra alkoholmissbrukaren om de påföljder som kan inträda om rätteise ej vinner" har nu utesluits. Därmed raserat en hel åskådningsvärld. Bristen på tvångsåtgärder är det bästa. Det är bättre att bygga på frivilligt samarbete. Den nya given innebär att aktiviteten från samhällets sida för att främja folknyktertehet mer skall bestå av aktivt stöd av nyktertehetsfrämjande krafter under vårdjare till medborgarnas ansvarskänsla och mindre av åtgärder som karaktäriseras av förmyndarsreskap och förbud.

"Alla alkoholmissbrukare inte sjuka"

— Man har kanske en längre tid alltför schematiskt betraktat alla som använder sprit, så att det blir ett problem för dem som sjuka, framhöll docent Lundquist. Diskussionen i den frågan är gammal, den förde lika intensivt redan på 1-marriden. Det behöver kanske sägas åtta alla dessa egentligen missbrukare inte nödvändigtvis är sjuka. Men om man använder sprit regelbundet i större mängder uppstår så småningom alkoholskador — det drojer enligt en genska odikey statistik mellan fem och tio år.

Vad som sedan inträffar i kroppen vet vi inte exakt än. Men åtgenomsättningen rubbas och kroppens förmåga att ta hand om alkoholen försvagas. Det blir en kraftigare giftverkan. Ett tecken är att man blir mer beroende av alkohol — inte så att man ständigt går och längtar efter alkohol men så att små kvantiteter väcker begäret efter mer. Så har man minnesförlusten — "hur kom jag nu hem efter den där skivan i natt?" — och allt starkare bakrus med längtan efter en återställare. Och man får svårare att behärska sig, blir lynnigare.

Nu har man på senare tid fått bättre medel att behandla alkoholister på kort tid — man kan få bukt med den farliga delirium tremens på ett dygn mot förut en vecka, man kan avgifta patienten snabbare osv. Men på lång sikt finns inga nya, säkra medel. Den psykiska behandlingen förblir där den bästa metoden. Och behandlingsarbetet på lång sikt är ett typiskt lagarbete för läkaren, socialarbetare och inte minst för arbetskamraten och den anhörige.

Alkoholisten kan inte botas helt. Man kan hjälpa kanske två tredjedelar av de alkoholskadade till ett behavbrt liv utan längtan efter alkohol. Men smakar de den sen igen är de snart tillbaka i det gamla, det går på en månad eller två.

Blindtarmen
— en lömsk passage
en ganska vanlig åkomma som i all sin skenbara enkelhet bjuder på oförlöta gåtor. Intressant artikel i
HÄLSOVÄNNEN
Hemmets rådgivare
— Den moderna läkarboken
Nytt dubbelnummer nikommet. Finns i tidningskiosker och tobaksaffärer eller Prenstyrka.
För prenumeration var god ring 619696 el. 613456 Linnég. 38, 3 tr. Postgiro nr 59 84 80

Försumma inte

KUNGSHALLEN, Kungsgatan 18
4—13 mars. Vardagar 10—21. Entré 1:50, barn 0:75
"Men får hoppas att hela Sverige och hela Stockholm hitter vägen till denna oerhört vackra utställning."
Aftonbladet
Orrspel — Älgskyttebana
Tävling — Konst — Färgfilm
Djur och natur

SAS BÅT-FLYG ENGLAND
TUR — RETURRABATT
Stockholm — London t.o.r.
flyg/båt 1a klass ..... 653:—
flyg/båt turist-/1a klass 557:—
tel. tågbil. Stockholm—Göteborg
Biljetter hos resebyråerna!
SVENSKA LLOYD

SKANDINAVISKA BANKEN
GRUNDAD 1856
TILL FÖRETAGSAMHETENS TJÄNST

STOCKHOLMS ENSKILDA BANK

Kronan fick förköp till Hallandsgård

I ett principmål om kronans förköpsrätt till egendom avkunnade Hallands södra domsagas häradsrätt dom på onsdagen. En kvinna i Torup sålde för några år sedan till lantbrukare John Johansson i Torup sitt ställe, varvid hon dock skulle få bo kvar på gården.

Då köpet lagfors, hävdade lantbruksnämnden i Hallands län kronans förköpsrätt. Köparen överklagade men fick avslag, och i stämning till häradsrätten yrkade lantbruksnämnden att Johansson skulle förklaras skyldig att avträda egendomen till kronan. Häradsrätten förordade att fastigheten skall övergå i kronans ägo den 5 april 1955, och Johansson erhåller dels köpeskillingen 52.000 kr. med ränta samt en del mindre små ersättningar på inalles 2.217 kr.

Med hänsyn till målets principiella betydelse har Johanssons rättegångsbiträde anmält vad post domen.

(Halmstad, TT.)

Riksdagssammanträden

Torsdagen den 10 Mars 1955
Konst. utsk. kl. 10.00 med förta. kl. 14.00.
Statsutsk. 2:a o. 3:e avd. kl. 11.00.
Statsutsk. 4:e avd. kl. 12.30.
Bevillm.-utsk. 2:a avd. kl. 11.00.
Bankoutsk. kl. 11.00.
1:a lagutsk. kl. 10.00.
Sam. Konst. o. 1:a Lagutsk. kl. 11.00.
Jordbr.-utsk. kl. 10.00.

DAGENS NYHETER
TEGELBACKEN, STOCKHOLM 1
Telefon 22 60 00
för riksanslu: 22 60 20
Telegramadress: Dagenyheter
Postgiro: 1616 (för annonser)
nummer: 1 361 7 (för prenumeration)
Chefredaktör: Herbert Tingsten
(Träffas aktsel kl. 13.30—14.30)
Politisk huvudredaktör: Leif Ahlberg
Redaktionschef och ansvarig utgivare: Sten Hedman
Dagens Nyheters Aktiebolag/ Verkst. direktör: Helge Zeidlers
PRENUMERATIONSPRISER
A — Stockholmsupplagan
Stor-Stock- övrigt
tidningsområde landet
Månad ..... kr. 6:50 6:—
Kvartal ..... kr. 19:— 17:50
Halvår ..... kr. 37:50 34:50
Helår ..... kr. 75:— 69:—
ANNONSPRISLISTA
daterad 1/1 1952 tillhandahålles på begäran.
Från stiftelsen år 20378
Dagens Nyheters tryckeri, Stockholm 1955

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.